

ANKARA
YILDIRIM BEYAZIT
ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

AFET SONRASI AİLE ODAKLI ÇALIŞMALAR VE TÜRK DÜNYASI DAYANIŞMASI PANELİ

01.03.2024

SONUÇ RAPORU

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ,
MİLLİ İRADE BİNASI, MİLLİ İRADE KONFERANS SALONU
AYVALI MAH. GAZZE CAD. NO:7 ETLİK-KEÇİÖREN / ANKARA

Giriş

Afet Sonrası Aile Odaklı Çalışmalar ve Türk Dünyası Dayanışması Paneli, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ortaklığı ile 3 Mayıs 2023 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleşen bu panele Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı ve Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörü katılım sağlamış ve konuşmasını gerçekleştirmiştir. Bakanlık merkez teşkilat ve Aile ve Sosyal Hizmetler Ankara İl Müdürlüğü personelleri, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi akademisyenleri ve öğrencileri, Belediyeler ve sivil toplum kuruluşları katılım sağlamıştır.

Deprem ve sonrasında 11 ili 14 milyona yakın vatandaşı doğrudan etkileyen ve civardaki illerle beraber 16-17 il ile birlikte yaklaşık 20 milyona yakın insanın etkilediği tespit edilen büyük afet karşısında yapılan ve yapılacak bilimsel çalışmaların, uzun süreli ve dönemsel değerlendirmeleri de içinde barındıran eylem planlarının önemi kritik hale gelmektedir.

Panel' de deprem sonrası yaşanan psiko-sosyal ve maddi desteklerin önemi ve bu noktada bakanlığın gerçekleştirmiş olduğu özverili çalışma süreci ile ilgili bilgiler verilmiştir. Teorik çalışmaların, değerlendirmelerin yanı sıra, psikososyal destek hizmetlerinin geliştirilerek uygulamaya dönüşmesi noktasında yapılabilecek işbirliklerine de ışık tutması noktasında panel katkı sağlamıştır.

Panel Katılımcıları

Abdulahdi TURUS,
Başkan Yardımcısı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Abdullah AKTAŞ,
KKTC Koordinatörü, Yunus Emre Enstitüsü

Ali GÜNGÖR,
*Aile ve Toplum Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi,
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Prof. Dr. Bilal ÇAKICI,
Genel Sekreter Yardımcısı, Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)

Prof. Dr. Esra ÇALIK VAR,
Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Hulusi GÖLPINAR,
Yurt Dışı Aile Hizmetleri Daire Başkanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Osman ETYEMEZ,
*Göç, Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Daire Başkanı,
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı*

Prof. Dr. Ramazan YELKEN,
Sosyoloji Bölümü, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Panel Düzenleme Kurulu

Ali GÜNGÖR
Dr. Ertan ÖZÇOBAN
Doç. Dr. Fatma BAYRAKTAR KARAHAN
Handan YILDIZ
Hulusi GÖLPINAR
Nur Efşan NORŞENLİ
Tuğba GÜNEŞ

Yayını Hazırlayanlar

Ali GÜNGÖR
Hulusi GÖLPINAR
Tuğba GÜNEŞ

1.OTURUM

AFET SONRASINDA TÜRK DÜNYASI DAYANIŞMASI PANELİ

**Raporda belirtilen görüşler panel katılımcılarına aittir ve kurumlarının görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.*

Moderatör Özeti

HULUSİ GÖLPINAR, Yurt Dışı Aile Hizmetleri Daire Başkanı

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Aile ve Toplum Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Bakanlığımız Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğümüzün Yurt Dışı Aile Hizmetleri Daire Başkanlığı işbirliği ile düzenlediğimiz bu panelin ilk oturumunda; 6 Şubat Depremi sonrasında Türk dünyasının nasıl tek yumruk halinde bir araya geldiği konuşulacaktır.

Anadolu coğrafyası tarih boyunca medeniyetin, savaşların olduğu kadar büyük doğal afetlerin de merkezi olarak aktarılmaktadır. İşte bu şekilde savaşlar, afetler gibi çok zorlu zamanlarda Anadolu aynı zamanda Ahmet Yesevi'nin, alperenlerinin, Horasan erenlerinin ve Alparslan ve neferlerinin burada bir Türk İslam medeniyeti inşa etmesiyle sadece afetlerin ve savaşların olduğu bir yer değil; aslında tüm dünyaya iyiliğin, güzelliğin, adaletin ve nizamın yayıldığı topraklar olagelmıştır. Son yaşadığımız depremler yeryüzünde tarihin kaydettiği en büyük, belki de karada yaşanan en büyük bir afet olarak kayıtlara geçmiştir. 500 kilometre kare alanı etkilediği açıklanan depremi; Finlandiya'dan Mısır'a kadar birçok yerde insanlar hissetmiştir. Bu depremden 11 şehrimiz etkilenmiştir. Emsali görülmemiş felaket neticesinde afet sonrasında Bakanlık olarak ilk günden itibaren bölgede yer alarak çalışmalara başlanmıştır.

Gördüğümüz kıyamet-i sura diye tabir edilen o küçük kıyametin manzarasının haricinde bir de bizi ayakta tutan, bize ümit veren bir manzara daha vardı. Bu da hem Anadolu'nun dört bir bucağından adeta, inanın o yolları görseydiniz hızla ilerleyen bir biri ardına kilometrelerce sıra olan tırlar, yurt içinden yurt dışından yüz binlerce insanın bir araya getirdiği yardımların ulaştırıldığı o sahneler gerçekten bizi çok duygulandırdı. Burada hem Türk dünyasındaki can kardeşlerimiz bizi yalnız bırakmadı, hem özellikle Avrupa'da yaşayan milyonlarca yurttaşımız bizi yalnız bırakmadı, evlad-ı fatihan bizi yalnız bırakmadığı gibi aynı zamanda serhat vatan Kıbrıs da bizi yalnız bırakmadı. İşte bu oturumumuzda da afet sonrası Türk dünyası dayanışmasını konuşacağız.

Aslında bugün aynı zamanda 3 Mayıs 1944 Türkçülük gününe de isabet etti bu vesile ile Zeki Velidi Toganları, Osman Yüksel Serdengeçtileri de hayırla analım.

AVRUPA' DAKİ TÜRKLERİN AFET SONRASI DAYANIŞMASI

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkan Yardımcısı ABDÜLHADİ TURUS

2010 yılında kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), üç ana alanda çalışmaktadır;

- Yurt dışındaki vatandaşlar ve Türkler için Türkiye'nin resmi lobi kuruluşu olarak faaliyet göstermek,
- Soydaş ve akraba topluluklar ile ilgili çalışmalar yürütmek;
- Uluslararası öğrencilere Türkiye'de eğitim vermek.

Ayrıca, 6 Şubat depremi gibi büyük afetlerin karşısında Türk diasporasının ve soydaş akraba topluluklarının Türkiye'ye büyük destek sağladığına dikkat çekiliyor. Bu destek, yardımların koordinasyonu ve sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Yurt dışındaki vatandaşlar ve soydaşlar, özverili bir şekilde maddi ve manevi destek sağlayarak Türkiye'ye yardım etmektedirler. Bu tasadduk kültürü, Türk milletinin medeniyetinin bir yansıması olarak vurgulanmaktadır. Türk diasporasının Türkiye'ye olan bağlılığı ve yardımseverliği, diğer diasporalarla karşılaştırıldığında farklılık göstermektedir. Türk diasporası, farklı ideolojilere rağmen ortak paydalarda bir araya gelip Türkiye'nin acısını hafifletmeye çalışmaktadır. Türk diasporası, asrın felaketi olarak adlandırılan deprem olayında Türkiye'yi sahiplenmiş ve desteklemiştir.

Sonuç olarak, Türk diasporası, Türkiye'ye sadece kendi ekonomik varlıklarıyla değil, aynı zamanda gönül coğrafyası ve kültürel bağlılıkla da büyük bir katkı sağlamaktadır.

Bu, kültürel mirası ve tasadduk kültürünü yaşatan bir milletin özelliğini yansıtmaktadır.

AFET SONRASI TÜRK DEVLETLERİ DAYANIŞMASI: TÜRKSOY VE TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI ÖRNEĞİ

TÜRKSOY Başkan Yardımcısı Prof. BİLAL ÇAKICI

Deprem felaketinden sonrasında dünyanın farklı yerlerinden arama kurtarma operasyonlarına katılan ekiplerin, depremin felaketinin büyüklüğünü ve devletin var gücüyle sahada olduğunu ifade ederek konuşmasına başlayan panelin aile teması ve dayanışma teması üzerinden gelişmesini ve tekrar ayağa kalkmamızın altındaki ölçütlerin de aile ve dayanışma kavramlarıyla yakından ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti felaketin yaşandığı ilk andan itibaren tüm imkânları ile deprem bölgesinde bulundu. Biraz önce de ifade edildiği gibi bunun yanında yaşanan felaketin büyüklüğü karşısında bütün Türk Dünyası tek yürek oldu ve Türkiye'nin yardımına yetişmek için ivedilikle çalışmalarını başlattı.

Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde yaşanan büyük deprem çok büyük bir alanı maalesef etkiledi. Türk Dünyası tek yürek oldu ve Türkiye'nin yardımına yetişmek için ivedilikle çalışmalarını başlattı. Deprem felaketinin haberi duyulur duyulmaz Türk Devletlerinin acil durum afet yönetimi ve yardımdan sorumlu ulusal makamları, İçişleri Bakanlığına bağlı AFAD ve acil durum yönetim başkanı ile eşgüdüm içerisinde kurtarma ve yardım çalışmalarına destek verdi. Bu çalışmaların etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine TÜRKSOY'da katkı verdi.

Türk dünyası depremden etkilenen bölgeye toplam 1706 arama kurtarma ve sağlık personeli, 53 kurtarma köpeği, 9 Sahra Hastanesi, 3000 tondan fazla İnsani Yardım göndermiş bunun yanında Türkçe coğrafyası depremden etkilenen Türk halkı için 5 milyon ABD dolarının üzerinde bağışta bulunmuştur. Türk dünyasının her köşesinden gelen acil destek personelinin yanı sıra aralarında Türkiye'de öğrenim gören öğrencilerin de bulunduğu Kazak, Kırgız, Özbek ve Azerbaycan diasporası mensupları da deprem bölgesindeki arama kurtarma ve yardım çalışmalarında yer aldılar. Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri büyükelçi Kubanışbek Ömüraliyev başkanlığındaki heyet 14-16 Şubat 2003 tarihlerinde Başkent Ankara'ya ve Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen bölgelere dayanışma ziyaretlerinde bulundu. Bu ziyarette Türk Devletleri Teşkilatı heyeti Gaziantep, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Hatay'da yerel yetkililer ve Azerbaycan Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan'ın arama kurtarma ve sağlık ekipleriyle bir araya geldi.

Türksoy Genel Sekreteri Sayın Sultan RAEV 10-12 Mart tarihlerinde depremde en çok etkilenen Kahramanmaraş ve Hatay illerini ziyaret ederek bu ziyaret esnasında Hatay'ın Ovakent mahallesinde 400 kişilik Özbek Pilavını bizzat kendi elleriyle samimi hava içerisinde depremzedelerimize ikram eyledi. Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın ev sahipliğinde ve Özbekistan Cumhurbaşkanı Sayın Mirziyoyev'in başkanlığında Türk Devletleri Teşkilatı olağanüstü Zirvesi Azerbaycan Cumhuriyeti'nin girişimi ve 16 Mart 2023 tarihinde Afet Acil Durum Yönetimi ve İnsani Yardım temasıyla toplandı. Türk Devletlerinin Türkiye'de yaşayan bu felaketin hemen ardından büyük bir dayanışma göstererek Türkiye'ye yardım için seferber olmaları ve gönderdikleri arama kurtarma ekipleri ve insani yardımlarla Türk Devletleri arasındaki kardeşlik bağlarının güçlenmesinde bulundukları katkılar takdirle karşılandı Cumhurbaşkanımız tarafından. Türk devletlerinin ulusal arama kurtarma ekipleri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi ve ortak bir platform oluşturularak ortak bir kapasite ve koordinasyon ağının geliştirilmesinin önemini vurgulandı. Bizler ne yaptık; biz bir uluslararası teşkilatız Türk dünyasının bütün dillerinde mahir tercüme faaliyeti gösteren arkadaşlarımız var Rusça bilen arkadaşlarımız var Türk dillerini bilen arkadaşlarımız var oradan gelen yardım ekipleri var bunlara da bir tabii ki efendim aracı olma noktasında yardımcı olabiliriz şeklinde talebimizi yineledik ve bu talep inanın yarım saat içerisinde karşılık buldu ve biz dediğim gibi bir kültür sanat teşkilatı olmamıza rağmen elimizdeki imkânları seferber ederek somut olarak orada bir takım faaliyetlere katıldık. Türksoy ekibi Türk dünyasından arama kurtarma çalışmalarına katılan Azerbaycan Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan ekiplerine çalışmaları süresince tercüme desteği verdi ve ekipler arasındaki koalisyona katkı sağladı. Ekibimiz Hatay'da acil olarak ihtiyaç duyulan kuru gıda, battaniye, hijyen malzemeleri ve sudan oluşan 2 tonluk insani yardım malzemesini AFAD'ın koordinasyonunda Hatay'ın köylerine dek ulaşımını sağladı. Deprem bölgesindeki faaliyetlerimizin yanında teşkilatımızı çalışanlarının nakdi yardımlarını ilk günden AFAD'ın hesaplarına aktardılar. Teşkilatımız Türk dünyası kültür ve sanat camiasında farkındalık oluşturmak için "Biz Birlikteyiz" adlı bir çağrı kampanyası başlattı Bu çağrının tüm sanat camiasına yayılması için gerekli çalışmalar yürütüldü ve bu çalışmalar neticesinde depremde etkilenen vatandaşlarımızın sesleri bütün Türk dünyasında duyuruldu. Türksoy Genel Sekreteri Sultan RAEV öncülüğünde ve Kırgız sanatçıların katılımıyla 300 kadar kültür ve sanat şahsiyetinin dâhil olduğu bir sosyal medya platformu kuruldu kısa sürede pek çok sanatçının katıldığı grupta geniş çaplı bir yardım kampanyası başlatıldı ve bu yardımlar Türkiye Cumhuriyeti Bışkek Büyükelçiliğine teslim edildi.

AFET SONRASI SÜREÇTE TÜRKİYE - KKTC DAYANIŞMASI

Yunus Emre Enstitüsü KKTC Koordinatörü ABDULLAH AKTAŞ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bu elim deprem hadisesinden çok farklı bir şekilde etkilendi diğer dost kardeş ülkelerle kıyasladığımızda. Depremi ilk anında o sallantıyla biz de diğer Kıbrıs Türkü kardeşlerimizle birlikte sokaklara çıkmak zorunda kaldık. Çok acil bir şekilde başka KKTC hükümeti olmak üzere tüm Kıbrıs Türkü adada da bulunan STK'lar büyük bir gayretle Türkiye'deki deprem bölgesine yönelik yoğun çalışmalarında başlattılar. Özellikle Hatay, Maraş Antep, Adana o bölgelerden gelip yerleşmiş vatandaşlarımız deprem haberi ile birlikte oradaki ailelerini adaya getirmeye başladılar. Türkiye'deki kurtarma çalışmalarına Kıbrıs Hükümetinin ciddi bir katkısı olduğundan toplam 492 gönüllüyle sahada aktif bir şekilde Kıbrıs Türkleri çalıştılar. 142 adet arama kurtarma aracı ve 124 araç operatörü Türkiye'ye nakledildi. Mesela şubat ayıydı adada da ısınma klimayla ya da elektrikli sobalarla sağlanıyor doğalgaz hali hazırda kullanılmıyor mevcut değil, insanlar soba satın almak için mağazalara gittiklerinde soba bulamadılar yani çoktan elektrikli sobalar battaniyeler ilgili mağazalardan satın alınmış, vatandaş tarafından oluyor ve yardımların aktarıldığı Atatürk Spor Salonu kompleksinin olduğu alanına götürülmüş. Yine KKTC hükümeti Kıbrıs Türk halkının da desteğiyle toplam 1000 adet prefabrik konut projesini ilan etti Türkiye'ye deprem bölgesine inşa edeceği ile alakalı. Bunun çalışması şu an başladı 100-150 kadar olması lazım prefabrik konut Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde üretildi ve Türkiye'ye deprem bölgesine nakli devam etmekte. Biz özellikle Yunus Emre Enstitüsü olarak depremzedelerimizin KKTC'ye gelmeye başlamasıyla birlikte Sayın Büyükelçimiz tarafından oluşturulan Komisyonun koordinatörlüğünü de yürüttük en üstteki arkadaşlarımızla beraber. Depremi ilk 3 günü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden özel uçak seferleri düzenlendi, yani oradan KKTC'ye gelmek isteyenlerin nakli için. Ama daha sonra tabii normal turist giriş çıkışları da olduğu için bu kitlelerden adaya giriş yapanların hangisinin depremzede olduğu hangisinin eğitim ya da turizm ya da iş sebebiyle adaya giriş çıktığını tespit etmek problemli. Biz bununla alakalı online bir sistem oluşturduk ve KKTC hükümetinin desteğiyle adada da adaya gelmiş olan depremzede vatandaşlarımızın bu sisteme girip hem ihtiyaçlarını da belirterek kendilerini tanımlamalarını istedik.

Eğitim konusu yine bizim için değerliydi. Eğitim çağında olan 1729 çocuğumuz vardı ve bunun 1647'si eğitime dâhil edildi KKTC'de. Yine Milli Eğitim Bakanlığımızdan gelen ekiplerimizin Milli Eğitim Müşavirliğimizin ve öğretmenlerimizin bu sayıya erişilmesinde ciddi katkıları var, yine eğitim müşavirliğimiz bünyesinde başlatılan bir proje “HER ŞARTTA EĞİTİM PROJESİ”, burada da adaya gelmiş olup LGS ya da YKS sınavına hazırlanan öğrencilere yönelik yapılan çalışmalar şu an eğitimler yüz yüze kurslar devam ediyor. Tabi işin sadece yemek, sağlık boyutları yok, kültürel ve sosyal boyutları da var. O anlamda da çok hızlı bir yol katettik. “Elim sende projesi”

Enstitümüzün Kıbrıs Vakıflar İdaresi ile adanın 4 ilçesinde yürüttüğü bir proje büyükelçiliğinin himayelerinde olduğu ve 2150 depremzede çocuğumuz biraz moral motivasyon kendilerini toparlasınlar diye bu etkinliklerde eğlendiler bir araya geldiler. Yine yerel bir derneğimizle müşterek yürüttüğümüz özellikle depremzede kadınlarımızın

böyle iş edinebilmeleri anlamında mesleki eğitimlerini destekleyen bir proje 49 Depremzede vatandaşımıza devam ediyor. Gençlik ve Spor Bakanlığının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde KYK yurtları var oradaki öğrencilerimizin yapmış olduğu proje psikoloji seminerleri gerçekleştirildi depremzede vatandaşlarımıza yönelik. Çocuk Şenlikleri yine enstitümüz bünyesinde Vakıflar İdaresi ile devam etti. “Yol Arkadaşım” projesi önemliydi özellikle adada da hâlihazırda görevde olan öğretmenlerimizin okullarında bulunan depremzede öğrencilerle birebir alakadar olduğu onların ihtiyaçlarını giderdiği onlarla arkadaşlık ettiği yol arkadaşlığı yaptığı bir proje. “Sporla Birlikteyiz” projesinde KKTC Olimpiyat komitesi ve KKTC'de bulunan federasyonlar spor yapmak isteyen depremzede vatandaşlarımızı aktif bir şekilde spora dâhil etmek için çalışmayı başlattı şu an başvurular devam ediyor. 77 sporcu tespit ettik ve onlar müracaat ettiler oradaki kulüplerde aktif bir şekilde spor yapmaya devam edecekler. Biz Türkiye Cumhuriyeti olarak ve yurt dışında Türkiye Cumhuriyetini temsil eden kurumlar olarak vatandaşımız talep ettikçe vatandaşımız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulundukça onların ihtiyaçlarını gidermek onlara yardımcı olmak için tüm varımızla gücümüzle çalışmaya devam edeceğiz. Ben bu anlamda Sayın Büyükelçimize bu komisyonda görev alan değerli müşavirlerimize, Dışişleri Bakanlığımızın personellerine, adada da görevli olan öğretmenlerimize, imamlarımıza sizlerin huzurunda çok çok teşekkür ediyorum.

2.OTURUM

DEPREM SONRASI SÜREÇTE
AİLE VE TOPLUM ODAKLI ÇALIŞMALAR

Moderatör Özeti

Ali GÜNGÖR, Aile ve Toplum Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

6 Şubat 2023'te, Kahramanmaraş merkezli 7. 7 sonra 7. 6 büyüklüğünde 2 depremi aynı gün içerisinde yaşadık. Dünyanın en büyük kara depremleri arasında sayılan bu depremde hayatın kaybeden bütün vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet ve yaralılarımıza acil şifalar diliyorum.

Deprem yapısı gereği ani gelişen afetler içerisinde sayılmaktadır ve hemen müdahale edilmesi yüksek önem gerektirmektedir. Fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplarla bizi etkilemekle birlikte ruhsal açıdan da birey için kriz ve travma anlamına gelebilmektedir.

Deprem sürecinde ve sonrasında ailelerin ve çocukların durumdan yoğun biçimde etkilendikleri ve normal yaşamalarına devam etmekte zorlandıkları gözlemlenmektedir.

6 Şubatta meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin etkisi sadece 11 ilde değil, tüm Türkiye'de ve gönül bağımızın olduğu, sınırları aşan şekilde Dünya'da etkisi hissedilmiştir. Bu sebeple deprem sonrasında gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmesi planlanan çalışmaların ortaya konulmasının hedeflendiği bu panelin kritik öneme sahip olduğunu değerlendiriyorum.

Deprem, sadece bölgede depremi birebir yaşayanları değil herkesi etkileyen, büyük travmalar grubuna giren bir olaydır. Bir yandan vefat eden, yaralanan, yakınlarını kaybeden, evsiz kalan insanlarımız için üzülmürken, bir yandan da kendimiz ve yakınlarımız için endişeleniyoruz. Hatta bir çoğumuz da elimizden gelen kısıtlı yardımlardan dolayı kendimizi suçlu hissediyoruz.

Aile için en önemli şey birlikte ve bir arada olabilmektir. Çocuğun ailesi ile birlikte olması onun korunma duygusuna yardımcı olur, terk edilme korkuları yatıştır. Yine aile yaşanan kayıplar karşısında rehabilite edici, hayata tutunma ve bireyin travmatik yaşantısının şiddetlenmesinde koruyucu ve önleyici fonksiyona sahiptir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının, refakatçisi olmayan çocukların tespit edilip ailelerine tesliminden, aynı yardım bekleyen vatandaşların ihtiyaçlarının giderilmesine, engelli vatandaşların güvenli yerlere intikalinden, psikolojik ilk yardıma kadar, ilgili birimleri ile her türlü hizmeti, ihtiyaç olan vatandaşlara ulaştırdığı görülmektedir.

Depremden hemen sonra psikososyal destek çalışmalar kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda, Türkiye Afet Müdahale Planı doğrultusunda afet ve acil durumlarda psikososyal destek ve aynı yardım ve depo yönetiminin sağlandığı görülmektedir. Psikososyal destek çalışmalarının sıfıncı dakikadan itibaren çalışmaya başlandığı ve halen yoğun bir biçimde çalışmalarını sürdürmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Deprem, kişinin yaşamını can, mal ve anlam boyutlarında tehdit eden önemli bir stres unsuru olduğundan, tepki olarak ciddi psikolojik, sosyal uyum ve performans sorunları oluşturmaktadır. Deprem felaketinin sıkça gerçekleştiği ülkemizde, insanların deprem konusunda bilinçlendirilmesi, bedensel ve psikolojik etkilere yönelik kendi kendine ve yakınlarına yardım konusunda eğitilmesi, gerekli durumlarda profesyonel destek olanaklarından yararlanabilmesi, toplum sağlığı açısından, en az yapıların imarı kadar önem taşımaktadır.

AFET SONRASI SÜREÇTE PSİKOSOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

**Osman ETYEMEZ, Göç Afet ve Acil Durumlardaki Psiko-Sosyal
Destek Hizmetleri Daire Başkanı**

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

- 18.12.2013 tarih ve 28855 sayılı Afet ve Acil Durumlarda Müdahale Hizmetleri Yönetmeliğinin 27. maddesi ana çözüm ortağı bakanlıklarının görev ve sorumluluklarını tanımlar ve 6. fıkrasında ise psikososyal destek çalışma grubunun sorumluluğu Bakanlığımıza verilmiştir.

“Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, psikososyal destek hizmet grubu ve aynı bağış depo yönetimi ve dağıtım hizmet grubu ana çözüm ortağıdır. Afet bölgesinde afetzedelerin ve afet çalışanlarının psikososyal destek hizmetlerine yönelik koordinasyondan, afetzedelere yapılan aynı bağışların depo hizmetleri ve dağıtımına yönelik koordinasyondan sorumludur.”

- Yönetmeliğe ek olarak **Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)** kapsamında çalışmalar yürütülmektedir.

Türkiye Afet Müdahale Planına (TAMP) göre ana çözüm ortağı olan Bakanlığımız, afet ve acil durumlarda verilecek psikososyal destek hizmetlerinin koordinasyonundan sorumludur.

• Psikososyal Destek Ne Değildir ?

- Psikiyatrik tedavi ve terapi değildir.
- Sadece çocukları oyalamak, oyuncak dağıtmak ve eğlendirmek değildir.
- Sadece kültürel faaliyet, eğlence ve konser yapmak değildir.

• Psikososyal Destek Nedir?

Afet sürecinde ortaya çıkabilecek psikolojik uyumsuzluk ve bozuklukların önlenmesi; birey, grup, aile ve toplum düzeyinde ilişkilerin yeniden kurulması/geliştirilmesi; etkilenenlerin gündelik yaşama geri dönmesi sürecinde kendi kapasitelerini fark etmelerinin ve güçlenmelerinin sağlanması; toplumda gelecekte ortaya çıkması muhtemel afet ve acil durumlarla başa çıkma becerilerinin artırılması ve yardım çalışanlarının desteklenmesini içeren, afet sürecinin her aşamasında yürütülen çalışmaları kapsayan disiplinlerarası hizmetler bütünüdür.

• Kahramanmaraş Merkezli Depremde PSD Çalışmaları

- Afet sahasında psikososyal müdahale ekipleri; psikolojik ilk yardım, ihtiyaç ve kaynak tespiti, psikoeğitim, toplum katılımı, çalışana destek, sosyal iyileştirme etkinlikleri gibi bir takım müdahale araçları kullanmaktadır.

- Bu araçların afet sahasında somut uygulamalara ve çalışmalara dönüştürülmesi profesyonel bilgi ve beceri gerektirmektedir.
- Bu nedenle ekiplerimizin sosyal çalışmacı, psikolog, psikolojik danışman, çocuk gelişimcisi ve sosyolog gibi meslek gruplarından oluşturulmasına özen gösterilmektedir.
 - Afet sahasında psikososyal müdahale ekipleri; psikolojik ilk yardım, ihtiyaç ve kaynak tespiti, psikoeğitim, toplum katılımı, çalışana destek, sosyal iyileştirme etkinlikleri gibi bir takım müdahale araçları kullanmaktadır.
- Bu araçların afet sahasında somut uygulamalara ve çalışmalara dönüştürülmesi profesyonel bilgi ve beceri gerektirmektedir.
- Bu nedenle ekiplerimizin sosyal çalışmacı, psikolog, psikolojik danışman, çocuk gelişimcisi ve sosyolog gibi meslek gruplarından oluşturulmasına özen gösterilmektedir.

• PSD çalışmaları kapsamında

- İhtiyaç tespiti ve kaynaklarla buluşturma,
- Kayıt ya da kimsesiz çocukların tespiti ve koruma altına alınması,
 - Engelli ve yaşlı bireylerin tespiti ve koruma altına alınması,
 - Psikolojik ilk yardım,
 - Deprem travmatik etkilerini en aza indirmek için psikoeğitim
 - Travma ve yas danışmanlığı,
- Sosyal iyileştirme kapsamında çocuk ve yetişkinler ile sosyal ve kültürel etkinlikler,
- Afetin yaşandığı günden bu gün 10 afet ilinde 4.808 personel görevlendirilmiş olup 1.779.466 faydalanıcıya hizmet sunulmuştur.

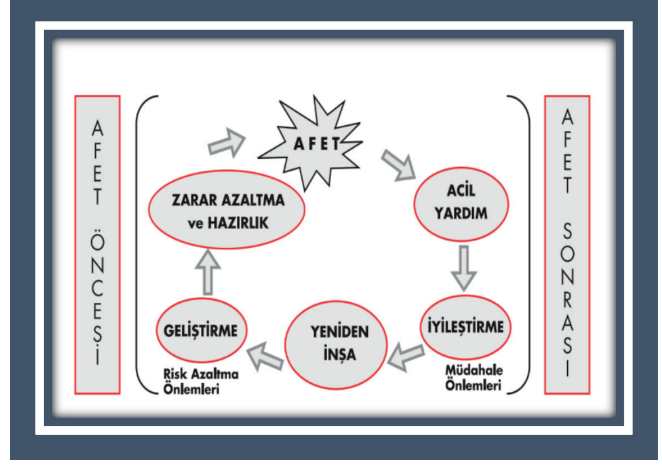
Tahliye illerinde ise (71 il), 5.213 personel ile 702.466 faydalanıcıya hizmet sunulmuştur.

Olayın yaşandığı ilk hafta vatandaşların hızlıca hizmetlerimize ulaşması için 183 çağrı hattında PSD hizmetlerine ilişkin hat oluşturulmuş ve bu çağrı merkezinde 15 psikolog görevlendirilerek telefon ile Psikolojik danışmanlık ve yönlendirme hizmeti sunulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda 1.063 faydalanıcıya ulaşılmıştır.

AFET SONRASINDA AİLE BAĞLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ

Prof. Dr. Esra Çalık VAR, Sosyal Hizmet Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Afetler, aniden gelişen, toplumun önemli bir kısmı için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar oluşturan, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran ya da kesintiye uğratan, bireylerin, ailelerin grupların baş etme kapasitesini etkileyen bir çok insanı dezavantajlı konuma sürükleyen acil müdahaleyi gerektiren olaylar ile bu olayların oluşturduğu kriz halini tanımlar. Kamu kuruluşları, Belediyeler, Türk Dünyası, Sivil Toplum Kuruluşları, Türk Dünyası, farklı uluslararası kuruluşlar gönüllüler ile büyük bir ailenin mensubu olarak iyileşmeye çalışıyoruz.

İyileştirme Dönemi: Afetin ardından başlayan, acil yardım dönemini takip eden, insanların normal yaşantılarına geçiş dönemini kapsayan dönemdir. Bu dönem uzun vadeli projelere geçilen, toplumu harekete geçirme ve kendi kendine yardım becerilerinin geliştirilmesi amaçlı etkinliklerin yürütüldüğü bir dönemdir.

Geliştirme Dönemi: Afetten etkilenen veya zarar gören tüm insan aktivitelerinin afetten önceki düzeyden daha ileri bir düzeyde karşılanabilmesi hedefiyle, toplumun afet nedeniyle bozulmuş olan ekonomik, sosyal ve psikolojik bütünlüğünün yeniden sağlanmasına yönelik etkinlikleri içerir.

Zarar Azaltma ve Hazırlık Dönemi: Afetlere yönelik müdahale stratejilerinin belirlenmesi, acil hizmetlerin planlanması, geçici barınma yerlerinin belirlenmesi, hazırlık eğitimleri, bireylerin, ailelerin, yerel toplulukların ve kuruluşların olası afet zararlarının azaltmak amacıyla alabilecekleri önlemlerin tanımlanması toplumun bilinçlendirilmesi ve bunlara ilişkin yatırımların yapılması etkinliklerini içerir. Kriz, kişinin sahip olduğu başa çıkma stratejileriyle üstesinden gelemediği ciddi bir sorun, tehlikeli bir olay veya durumun sonucu olarak yaşadığı psikolojik denge bozukluğu anlamına gelir ve kişinin yaşamında;

- Yaşamda unutulmaz izler bırakır.
- Geri dönülmez değişimler oluşturur.
- Geleceğini etkiler.
- Önemli sonuç ve getirileri olan kararlar alınması gerekir.

Kriz yönetiminin en önemli uygulamaları afetler, ölüm, istismar ve aile içi şiddet gibi acil durumlarda ortaya çıkar.

Yaşamın Sürekliliği Modeli

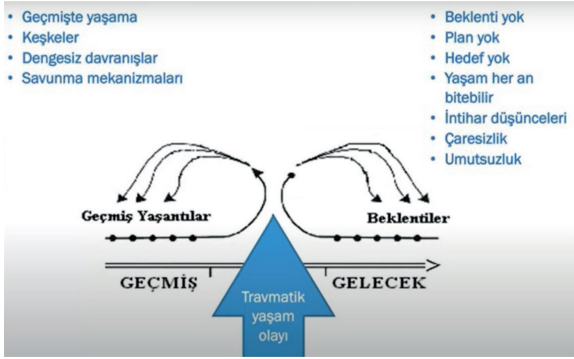

Kriz zarar verici bir durum olmakla birlikte, birey için yaşamını yeniden düzenlemesinde bir fırsat ve motivasyon da olabilir.

- Kriz sürecinde uygun destek alabilen bireyler sorunlarla başetme daha etkili araçlar keşfedebilirler.

Kriz durumunda, kendilerine yönelik ben güvendeyim, kendimi güvende tutabilirim.

Diğerleri insanlar genellikle iyidir. Dünya genellikle güvenli bir yerdir. Hakkındaki temel inançları yıkılır.

Kriz durumunda, kendilerine yönelik ben güvendeyim, kendimi güvende tutabilirim. Diğerleri insanlar genellikle iyidir.

Dünya genellikle güvenli bir yerdir. Hakkındaki temel inançları yıkılır.

Kriz durumunda da ailelerde “Aile Yetersizliği” olarak isimlendirilebilecek;

- Aile üyelerinin kaybına uyum
- Rol çatışması
- Barınma ve Ekonomik sorunlar
- Sosyal statü kaybına ilişkin baskılar
- Gerçekleşmeyen idealler
- Deprem sonrası yaşanan yeni olaylar
- Aile içinde yeni gerginlik ortaya çıkar.

İşlevsellik (bireyin eski işlevselliğini kazanmasını sağlama), kontrol (kendi yaşamı üzerindeki kontrolü artırma), katılım (günlük rutin etkinliklere dönmesini teşvik etme) yerine koymaya çalıştığımız faktörler arasında yer almaktadır.

Ailelerle çalışırken, güven ve emniyeti sağlama, duygusal aktarım yaptırma ve duygusal destek verme, yakın geleceğini yapılandırma ve baş etmeyi artırma, gerçekleştirilen müdahalenin özüdür. Bu dönemde amaç, acil dönem durum belirleme çalışmalarının yapılmasıdır. Temel prensipler ve psikososyal müdahale araçları dikkate alınarak sosyal hizmetlerin kimlere, nasıl ve nerede sunulacağını belirleyici çalışmalar bu dönemde yapılır.

Uygulama Örnekleri

Stresin üstesinden gelen aileler eğitimi; Aileler için travma bilgisine dayalı modellerden uyarlanarak geliştirilen bir eğitim, travmatik stres yaratan durumlar ve zorluklarla karşılaşan aileler ve çiftler için ortalama 6-8 seanstan oluşan kısa süreli müdahaleleri içerir.

Eğitiminin amacı;

- aile üyelerinin duyguları tanımasını, yönetmesini ve tartışmasını öğretme,
- iletişim sorunlarına yol açan yanlış anlaşılımları açığa çıkarma ve farklı görüşlere saygı duyma,
- problem çözme becerilerini geliştirme
- aile üyelerini yakınlaştırmak ve ilişkilerini güçlendirmeye yardımcı olmaktır.
- Aile içi iletişim, duygu düzenleme, problem çözme, hedef belirleme ve travma ve stres hatırlatıcılarını yönetme, eğitimin içeriğini 5 temel beceri oluşturmaktadır (Lester vd., 2008; 2012)

Ailenin baş etme kaynaklarını güçlendirilmesi eğitimi; travma sonrası stres bozukluğu yaşayan çocuklarda ve ebeveynlerinde travmanın etkilerini ve travmaya bağlı diğer bozuklukların belirtilerini azaltmak amacıyla tasarlanmıştır. Eğitim içeriğinde şunlar amaçlanır:

- Aile başa çıkma kaynaklarını bulma ve kullanma konusunda teşvik etmek,
- aile içinde bir yapı ve güvenlik duygusu oluşturmak,
- aile üyeleri arasında bağlılık geliştirmek,
- kaynak arama becerisi kazandırmak,
- duyguları yeniden düzenleme
- kriz yönetimi becerisi kazandırmaktır.

Yetişkin çocuk ilişkilerini güçlendirme eğitimi; herhangi bir yetişkin ve çocuk veya ergenin etkileşimini geliştirmek için tasarlanmış bir dizi beceri eğitimi olarak adlandırılır. Bu eğitim kötü muamele riski altında olan ya da başka problemler yaşayan çocuklar için zihinsel ve ruhsal sağlık hizmetlerinde önemli bir boşluğu doldurmak için geliştirilmiştir. Yetişkin Çocuk İlişkilerini

Güçlendirme eğitim oturumları, katılımcı sayısına ve eğitim hedeflerine bağlı olarak genellikle 3 ila 6 saat arasındadır. Bu eğitim biçimi içeriğinde kişilerin sorunlarla baş edebilme ilgili hikâyeleri ve bu yönde kazandıkları becerileri nasıl hayatlarına geçirip devam ettirdiklerini anlamak ve tartışmak şeklinde gerçekleşir.

Travma etkisini azaltma eğitimi; travma mağdurlarını eğitmek ve terapi uygulamak için geliştirilen güçlü yönlerini ortaya çıkarma yaklaşımlardandır. Eğitim temel olarak 7 beceri üzerine kurulmuştur: odaklanma, farkındalık, duygusal kontrol, düşünceleri değerlendirme, hedef belirleme, fikirler ve katkı yapma. Bu beceriler ile travma yaşayan aileler ve aile üyeleri yoğun duygu geçişlerini düzenleyebilir, rahatsız edici travma hatıralarını yönetebilir, öz yeterliliğini açığa çıkarabilir ve uzun süreli bir iyileşme sağlayabilir,

Kaynaştırma çalışmaları; depremzede çocukların özellikle fiziksel engelli olan çocukların yeniden uyumunu artırmak için çeşitli kaynaştırma programları, uyum çalışmalarında okul sistemi ve öğretmenler, okul sistemine uyumunu artırmak için öğretmenlerin desteklenmesi önerilmektedir.

AFETİN AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: DENEYİM PAYLAŞIMI

**Prof. Dr. Ramazan YELKEN, Sosyoloji Bölümü, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi**

Afet sosyolojisi, çalışma alanlarımız arasında yer almaktadır. Toplantının ana teması ailedir. Toplumsal yapının taşıyıcısı ailedir. Bundan dolayı deprem öncesinde ve sonrasında, ailenin aldığı hasarı ortaya koymak gerekmektedir. Afet iki türe ayrılmaktadır. Doğa kaynaklı ve insan eliyle oluşan afetler. Örneğin dağ suları fazla akar sel olur, yer sarsılır deprem olur gibi. Bunlar doğa kaynaklı dediğimiz afetleri oluşturur. İnsanların yaptıkları ve yapmadıkları etkilenme durumunu değiştiriyor. Su akıyor lakin akış yönü, debisini hesap etmeden veya fay hattına veya üstüne dayanıksız yapılar kurulursa, demek ki doğa değil insan eliyle olan bir durum ortaya çıkıyor. Ama buna rağmen doğadan kaynaklanan doğanın hareketlerinin insanın yaptıklarından ve yapmadıklarından kaynaklı sonuçları afet olarak tanımlanır. Her deprem öldürmüyor. Eğer doğru yerde yapılaşma olursa sel, afet olmuyor.

Dünya ekolojik olarak büyük bir değişim içerisinde. Sadece deprem ile ilgili değil, gelecek ile ilgili çok geniş planlamaların yapılması gerekmektedir. Afetler, 4 yapıda hasar oluşturur.

1. Fiziksel Yapı: Ekosistem, coğrafya, şehirler, binaların etkilenmesi anlamına gelmektedir.

2. Sosyal Yapı: Toplumsal örgütlenme etkilenir. Yani aile. Buradaki hasar toplumsal olarak çalışılması gereken en önemli alanı oluşturmaktadır. Aile odaklı afet hazırlığı yapılması zorunluluktur. Aile, toplumsal yapı içerisinde en koruyucu ve en hassas yapıyı oluşturur. Ondan dolayı aile çözüldüğünde, birçok başka yeni sorun ortaya çıkıyor.

3. Psikolojik Yapı: Bireyin üzerinde bıraktığı ruhsal etkiler anlamına gelmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı personelleri, Sağlık Bakanlığı personelleri bu konu üzerinde hassasiyetle çalışmaktadır. Psikiyatristler, psikoterapistler psikolojik ilk yardım konusunda adımlar atmaktadır.

4. Ekolojik Yapı: İnsan dışındaki yaşamın, doğanın, hayvanların dolayısıyla ekosistemin etkilenmesi anlamına gelmektedir.

Bu dört yapı iç içe geçmiştir. Aile, bu yapıda en merkezi konumda yer almaktadır. Bu sebeple afet öncesinde, aile odaklı eğitimlerin geliştirilmesi ve topluma ulaştırılması önerilmektedir. Deprem öncesi geliştirilen eğitimler, ailelere ulaşmada eksik kalmaktadır. Deprem öncesi-sırası ve sonrasında ne yapacak olduğu konusunda bilinçlendirme yapılması gerekmektedir.

Sahada gözlemlerimiz; ailelerin büyük çoğunluğunun hazırlıklarının çok eksik olduğunu göstermektedir. Bu da can kaybının oldukça büyük olmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte binalarda ki eksiklikler üzerine uzun zaman düşünülmesi gerekmektedir. Ailelere broşürler, modül eğitimlerin görsel ve dökümantasyon olarak ulaştırılması önerilmektedir. Bunun içeriğinde; afetlere hazırlık aile eğitimleri senaryo çalışmaları, annenin-babanın rolü, çocukların, aile de özel gereksinimi olan engelli ve yaşlı varsa onlarla kimin nasıl ilgilenecek olduğu belirlenmeli. Afet öncesinde çalışmalar, afet sonrası için oldukça önemli hale gelmektedir. Aileler için afet durum planı, senaryosu ve tatbikat eğitimlerinin hayata geçirilmesi gerekiyor. Bunun bir diğer adı da afet paket eğitimleri, afet aile toplantıları, odalardaki risk alanları, kaçış yerlerinin tespiti, aile erken uyarı sistemi olabilir.

Türkiye'nin afet ülkesi olduğunu bir kez daha tecrübe ettik. Anadolu coğrafyası en tehlikeli fay hatlarıyla örülü. Bundan dolayı her zaman hazırlıklı olmaya odaklanmalıyız. Hazırlıklı bina, hazırlıklı birey bize bunu söylüyor. Türk toplumu, deprem sonrasında inanılmaz bir şey çalışmalar gerçekleştirdi. Lakin afetten öncesinde, akıl ve bilim önderliğinde çalışmanın bilinmesi gerekmektedir. Ailede de sosyal organizasyon bozuldu şu anda. Çadırda, konteynerda aile bütünlüğü varsa dayanışma çok daha olağanüstü ortaya çıkar. Şu aşamada afet sonrası bireylerin kaybı ile ailede oluşan boşluklara yönelik bütünlüğün korunması maksadıyla aile destek programları hayata geçirilmesi gerekmektedir. Özellikle çocuklar daha kırılgan vaziyettedir.

Binaların hasar tespitine verilen hassasiyet, toplumsal yapının temel yapı taşı olan aile kurumunun hasarı üzerine aynı şekilde verilmesi gerekmektedir. Hatıralar depremle beraber yok oldu, toplumsal örgütlenmenin olduğu mahalle, iş yeri ve okul gibi hafızamızda kodlanan yerler kalmadı. Kayıplarla beraber ailenin klasik ilişki biçimi kırılıyor. Kayıplar ve yaralanmaların şiddeti bu kırılmanın şiddetini belirlemektedir. Toplumsal onarım olarak nitelendirilecek olan bu çalışmalar, kesitsel değil boylamsal olarak planlanmalıdır.

Önerilen Kaynak Gösterme:

Güngör, A., Gölpınar, H. & Güneş, T. (2024). *Afet Sonrası Aile Odaklı Çalışmalar ve Türk Dünyası Dayanışması Paneli Sonuç Raporu*